

Otázka kredibility

V návaznosti na poslední článek stojí za to se na chvíli zastavit ještě u jednoho pojmu, a **to je kredibilita**.

Původně jsem měl v úmyslu použít v tomto článku české slovo „důvěryhodnost“ nebo „věrohodnost“, ale je s ním drobný problém: jsou to pojmy, ke kterým si vážeme určitou emocionální pozitivitu, a to v tomto případě není na místě. V tomhle případě hovoříme o tom druhu věrohodnosti, která se nijak nespojuje s morálkou a může být v některých případech i vysloveně negativní.

A tak si tedy po zbytek tohoto článku vypůjčím cizí slovo *kredibilita*, které takové emocionální rozměry nemá.

Bude to delší přemítání, posaďte se tedy pohodlně, prosím.

Začněme u soužití malých a velkých států. Je celkem běžné, že si lidé zjednodušují globální politiku jen na “velká zvířata” s jejich letadlovými loděmi, kosmickými raketami a obřími letkami stíhaček,

ale je to chyba.

Na zeměkouli se dnes nachází cca dvě stě států, přičemž přesný počet kolísá podle toho, kam si zařadíte Tchaj-wan a některé státečky typu Cookových ostrovů a Niue; velcí nadšenci do toho počtu zahrnou ještě Sealand a Sentinelské ostrovy obývané jakýmsi nezkrotnými domorodci z doby kamenné atd. Přitom asi třetina lidstva žije v těch dvou nejpočetnějších státech (Indii a Číně) a ty zbylé dvě třetiny jsou mezi ostatní státy rozděleny značně nerovnoměrně. Většina států světa je, počítáno na obyvatelstvo, poměrně malých.

Malé státy existovaly vždycky a nejspíš vždycky existovat budou, protože velká impéria jeví už po tisíce let pozoruhodnou tendenci se v nevhodných chvílích rozpadat na kusy, kdežto řada menších států přečkala i různé války a okupace, aby za pár set let byly stále ještě k poznání. Patrně v tom hraje roli větší vnitřní kohezivita, ale asi i větší pružnost politického rozhodování a menší odstup mezi řadovým občanem a vrcholným politikem, a z toho plynoucí větší schopnost korigovat své chyby dříve, než se stanou fatálními. **Je nápadné, že spousta malých států je velmi bohatých** – v první dvacítce států seřazených podle HDP na obyvatele je dokonce 18 států malých a jen dva velké (USA a Německo). Jinými slovy, malý stát je docela funkční společenský model, ve kterém se může velmi dobře žít.

Říše Alexandra Velikého, velmi velká a velmi dočasná. Zdroj: Generic Mapping Tools, Wikipedia, [CC BY-SA 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/)

Zjevnou bezpečnostní slabinou malých států je ovšem právě to, že většinou nemají dostatečnou vojenskou kapacitu k tomu, aby se nějakému chudšímu, leč většímu sousedovi ubránily samy. Některé státy tento problém řešit nemusejí, protože leží někde, kam se v dohledné době nikdo sápat nebude (Island, Nový Zéland, Surinam atd.) Většina však ano, což znamená, že buď musejí utrácet značné peníze za vlastní obranu – vojenský rozpočet ČSR za první republiky typicky „žral“ mezi 15 a 20 procenty státních financí, což si dnes neumíme ani představit – nebo, alternativně, že vytvoří s dalšími menšími i většími státy nějakou **obrannou (a leckdy zároveň i obchodní a politickou) alianci**.

Taková aliance může mít dohromady daleko větší sílu, než co by představoval pouhý součet jednotlivých armád členských států, protože umožňuje mnohem větší vnitřní *specializaci*: Aténané se mohou soustředit na výstavbu loďstva, kdežto Sparťané pošlou do pole těžkooděnce. Do řeckých dějin jsem teď nezaběhl náhodou, protože právě na obranné alianci malých řeckých států si opakovaně vylámala zuby i obří perská říše. Opět, je to funkční model, prověřený staletími.

Stejně tak staletý je ale i jeden základní problém: mohu tomu svému spojenci věřit, že mě v nouzi nenechá plavat a nezachrání si zbaběle vlastní kůži? Nebo tomu silnějším státu, že mě neobětuje z nějakých pragmatických důvodů?

Zrada je v dějinách běžná, i když zdaleka ne tak samozřejmá a běžná, jak ji prezentuje třeba dnešní *Hra o trůny* (blogující historik Bret Devereaux ji za to také silně kritizoval; někdo tak proradný jako Cersei Lannister by podle něho ve středověkém světě skončil velmi špatně, protože by přišel o všechny vazaly a bez nich by byl bezmocný).

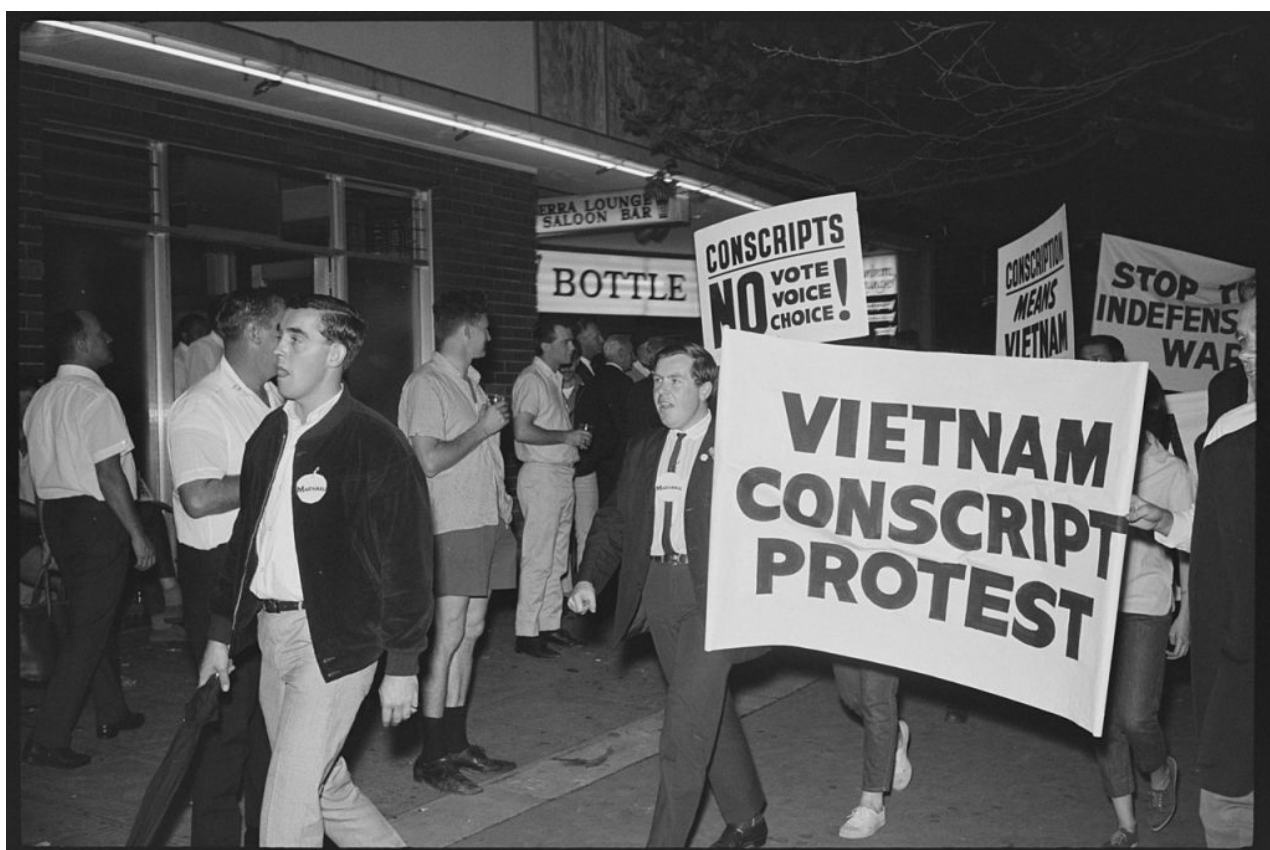
Lidé žijí dlouho a mají dlouhou paměť, státy existují ještě déle a mají ještě delší paměť; tím pádem mají docela dobrý přehled o tom, které sliby se kdy dodržely a které ne. A na rozdíl od běžných smluvních transakcí mezi námi, smrtelníky, nad kterými bdí soudy, policie, exekutoři a další personál nadaný pravomocemi vynutit po váhavicích to, co mají plnit, se v mezinárodní politice závazky vymáhají silou jen velmi těžko; ty vojenské ještě hůř. Tím pádem ten kritický – a zdůrazňuji, morálně neutrální! – faktor, který v nich hraje roli, je *kredibilita* všech zúčastněných stran.

Kredibilita je, matematicky řečeno, dvourozměrný vektor, jehož jednotlivé složky je nutné posuzovat separátně. Je to složka **úmyslu**, odpověď na otázku: „Vtrhne-li Ruritánie do Absurdistanu, přispěchá mu Severní Malíkov na pomoc, jak se slavnostně zavázal?“, a pak také složka **schopnosti**, odpověď na otázku: „I kdyby Severní Malíkov mobilizoval všechno, co má, bude to na tom bojišti vůbec poznat?“

Na obou složkách tohoto vektoru přitom záleží stejnou měrou, což platí i mimo mezinárodní politiku, dokonce i v osobním životě. Vyhrožuje-li vám nějaký *vor v zakoně*, že vás nechá zalít do betonu, je to úplně jiná úroveň nebezpečí, než vyhrožuje-li vám takto paní Voráčková ze 4. patra, i kdyby vás v danou chvíli oba nenáviděli zcela

stejně. Zrovna pro *vory v zákoně* je jejich kredibilita velmi důležitá, a začnou-li mít mezi svými krvavými kolegy pověst bezzubé paní Voráčkové, patrně poputují do betonu sami.

(Raritní případy sousedek, které mají za sebou úspěšnou kariéru v oblasti gangsterismu a nevadilo by jim jít do vězení už podesáté, teď raději ponecháme stranou.)

Protiválečná demonstrace v Austrálii roku 1966. Zdroj: The Tribune / SEARCH Foundation, Wikipedia, [CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Jak úmysly, tak schopnosti států v průběhu času kolísají.

Demokratické státy občas výrazně změni svoje úmysly po volbách, je-li nová vláda dostatečně odlišná od té předchozí. Kdyby dnes v Londýně vládl Jeremy Corbyn, nejspíš by se Británie držela od Ukrajiny stranou a omezila by se na důtklivá provolání o nutnosti zastavit krveprolití, kdežto kdyby v Berlíně kancléřoval Friedrich Merz, patrně by se německé Leopardy už brodily ukrajinským

bahnem. Kolísají ale i schopnosti, hlavně na základě toho, jak moc daný stát (ne)investuje do vlastní armády a jak účelně byly ty peníze vynaloženy.

Tak jako tak, dokonce i velké státy si svoji kredibilitu musejí hlídat, protože je v jejich zájmu, aby jiné, menší státy uzavíraly ty nezbytné obranné koalice právě s nimi, a ne s jejich hodnověrnějšími konkurenty. I malé státy jsou totiž užitečnými partnery. Jak už zmíněno, hodně malých států, které by samy o sobě nepřepraly ani invazi klokanů, je zároveň bohatých, a mohou tedy přispět ke společnému záměru aspoň finančně. Leckdy také třeba vyrábějí nějaké sofistikované a těžko nahraditelné zboží (čipy, léky...) nebo těží důležité suroviny, a někdy mají pod kontrolou infrastrukturu kontinentálního významu, například přístavy (Rotterdam, Antverpy). **Tohle všechno se vyplatí mít spíš na své straně než proti sobě,** přičemž ve světové “hře o trůny” musíte počítat s tím, že koho nezískáte na svoji stranu, toho vám časem vyfoukne jiná mocnost. Opravdu neutrálních států typu Švýcarska je málo a trvale můžou existovat jen v určitých “nekritických” regionech.

A kredibilita má ještě jeden důležitý rozměr, v cynickém světě mezinárodní politiky poměrně ojedinělý. **Na rozdíl od mnoha jiných mocenských atributů, se kterými se vesele kšeftuje, ji nejde jen tak nadekretovat nebo si ji koupit. Pokud o ni přijdete, velmi těžko se získává zpátky.**

Kredibilita samozřejmě není neomezená a typicky jsou její omezení místního charakteru. Žádný stát na světě není dnes schopen hrát roli *skutečné* celosvětové policie, a obtížné to bylo i před sto lety (relativně malá guerrillová organizace búrských farmářů bojovala proti Britskému impériu více než dva roky). Tím pádem mezi velkými i menšími státy panuje tichý konsensus, že války a intervence v rozvojovém světě a bývalých koloniích, ať už dopadly jakkoliv, se do celkového kreditního skóre nepočítají, nebo jen s velmi omezenou

vahou. Postmoderní intelektuál by z tak rasisticky znějícího výroku nejspíš padl do mdlob, ale je nutno to říci natvrdo: za Afriku, Jemen, Východní Timor apod. si žádný západní stát moc pálit prsty nebude, i kdyby se příslušná vláda jinak hlásila k progresivním ideálům ostošest. U Číny zatím nevíme, ale osobně bych čekal, že si za Afriku taktéž pálit prsty nebude, je to riskantní a možný zisk tomu neodpovídá.

(Tahle poznámka je důležitá hlavně kvůli tomu, protože několik čtenářů vůči minulému článku namítalo opuštění Jižního Vietnamu, Kurdů atd. Mají pravdu, ale v té světové *Hře o trůny* to tehdy byla, nebo dodnes jsou, teritoria a závazky, které nehrály primární roli.)

Pak jsou ale ta “důležitá” místa, jako je Severní Amerika, Evropa, a v posledních cca 15-20 letech také východní Asie. Buď jde o centra globální civilizace a obchodu, nebo o kriticky důležité uzly na námořních cestách mezi nimi (Panamský průplav, Singapur, Suez, Hormuzský průliv, Dardanely a Bospor, Gibraltar), které nesmějí padnout do rukou „systémového protivníka“ ani se ocitnout ve stavu, kdy by jejich použití přestalo být bezpečné. Tam je kredibilita světových mocností takřkajíc na ráně a tam o ni budou bojovat se stejnou zvilostí jako don Corleone.

M. R. Štefánik v uniformě francouzského generála. Fixace ČSR na Francii byla značná

Zajímavým příkladem toho, jak dlouhodobě lze ztratit *kredibilitu*, je mnichovská dohoda z roku 1938 a její následky. Předválečné Československo, ale i Rumunsko a Polsko, byly výrazně frankofilní státy, z vděčnosti, ale i z pragmatických důvodů. Ve Francii bojovaly československé i polské legie a meziválečné nástupnické státy pak čerpaly z Francie rady, inspiraci, částečně i výzbroj a zejména spoléhaly na její bezpečnostní garance. Československá armáda byla organizována podle francouzského vzoru a na její organizaci dohlíželi francouzští generálové.

Pak přišel Mnichov, jedno osudné škrtnutí pera, a všechno bylo pryč. *A je dodnes*. Británii, která tehdy tu dohodu podepsala také, to asi může být jedno, ale Francie se poslední dobou snaží v rámci EU prosadit koncept jednotné evropské armády, ze které by samozřejmě značně těžily francouzské zbrojovky. A nemůže, mimo jiné proto, protože ještě 85 let po Mnichovu, kdy tehdejší nemluvňata jsou dávno nad hrobem, ne-li v něm, stále ještě naráží na nedůvěru ve střední a východní Evropě. Ta se po mnichovském selhání stala nejdříve kořistí Němců a následně Sovětů, kteří by sem za normálnějších okolností nejspíš nikdy nedošli, a tudíž je vůči myšlence znovu se spoléhat na francouzské bezpečnostní garance značně ostražitá. Prostě už to nikdo nechce riskovat podruhé a současné rozpory ve vnímání ukrajinsko-ruské války, která se Francii jeví jako podstatně méně kritická než třeba Polsku, tomu jistě nenapomůžou.

Právě hrozba ztráty kredibility je jeden z těch základních faktorů, které přispívají k tomu, že ta současná válka se povleče dál.

Ruská kredibilita “velkého medvěda” v poslední době utrpěla nejenom tím, že Ukrajinu zatím nedobyli, ale i tím, že v září 2022 neposlalo Rusko žádnou vojenskou pomoc Arménii, ačkoliv podle článku 4 smlouvy CSTO (ruská protiváha NATO složená z šesti postsovětských republik), který tehdy arménský premiér Pašinjan aktivoval, vlastně mělo. Tím dost možná CSTO fakticky skončilo, i

když oficiálně jej nikdo nerozpustil. Minimálně se dá říci, že většina jeho členů s výjimkou Běloruska se rozhodla pro změnu nepomoci Rusku na Ukrajině (třeba dodávkami munice, která by se Rusům jistě velmi hodila), a to pro budoucnost celé organizace nevěští nic dobrého.

Kredibilita NATO tímto způsobem zatím ohrožena není, ale právě proto si jeho nejsilnější státy (neboť co bychom si povídali, o Maďarsku ani Albánii ta skupina není) nemohou dovolit se z toho bojiště stáhnout, když už se tam zaangažovaly až po uši. Právě teď, když tento článek připravuji k vydání, proběhla světovými kanály zpráva, že Německo přece jen dodá Leopardy na Ukrajinu. Vzhledem k tomu, jak zevnitř vypadá SPD, strana kancléře Scholze, musely být v zákulisí nasazeny opravdu silné páky, patrně pro změnu cílící na kredibilitu Německa.

Ještě jedna krátká historická odbočka. Velká Británie šla roku 1914 do první světové války zejména proto, že německou invazí do Belgie byla narušena smlouva z roku 1839, jejímž podpisem garantoval Londýn Bruselu neutralitu a nedotknutelnost. Tehdy už si také nikdo živý nepamatoval její podpis, ale stále platila.

Německý kancléř von Bethmann-Hollweg toto rozhodnutí komentoval slovy, že nevěřil tomu, že Britové půjdou do války jen kvůli “cáru papíru”. Jenže on to nebyl jen cár papíru. Na tom cáru papíru stála kredibilita velké světové říše, která se nedala koupit ani nadekretovat shůry.

A dosti podobné dynamice jsme svědky i dnes.

(A příště zase o něčem jiném...)

| MARIAN.KECHLIBAR

■ ■ ■ ■ ■ (2 votes, average: **4,50** out of 5)

>> Podpora

Svobodný svět nabízí všechny články zdarma. Náš provoz se však neobejde bez nezbytné finanční podpory na provoz. Pokud se Vám Svobodný svět líbí, budeme vděčni za Vaši pravidelnou pomoc. Děkujeme!

Číslo účtu: 4221012329 / 0800

>> Pravidla diskuze

Než začnete komentovat článek, přečtěte si prosím pravidla diskuze.

>> Jak poslat článek?

Chcete-li také přispět svým článkem, zašlete jej na e-mail: redakce (zavináč) svobodny-svet.cz. Pravidla jsou uvedena [zde](#).

